

مرگ بزرگ‌ترین دریاچه شور کشور ظرف ۳ سال آینده

عدم اتخاذ راهکارهای کنترل سطح آب دریاچه ارومیه، فاجعه زیست‌محیطی غیرقابل جبرانی به وجود می‌آورد

پونه شیوازی / گروه ایران

دریاچه ارومیه تا همین چند سال اخیر، تنها عنوان بزرگ‌ترین دریاچه شور کشور را یدک نمی‌کشید، بلکه مکانی بود برای مهاجرت پرندگان گانه که در مسیرشان از اروپا به جنوب به این دریاچه پناه می‌بردند. ولی این روزها این پرندگان در سرگردانی یافتن محل امن بصر می‌برند، چرا که آب‌های شوری که آرتمیش شهرت جهانی داشته هم اکنون در حال انقراض است. کارشناسان می‌گویند با تداوم روند کاهش سطح آب این دریاچه در صورت عدم اتخاذ راهکارهای کنترلی این دریاچه که به واسطه بهره‌برداری آرتمیا (سخت پوستی که در آب شور زندگی می‌کند)، منابع نمکی و بهره‌برداری توریستی‌اش میلیاردها دلار ارزش دارد طی ۳ تا ۳ سال آینده به هزاره‌های میلاد خواهد شد. حسن عباس‌نژاد، مدیرکل حفاظت محیط‌زیست آذربایجان غربی ۲ روز پیش اعلام کرد که سطح آب دریاچه ارومیه امسال حدود ۲۰ سانتی‌متر دیگر کاهش یافته که از عوامل آن افزایش تخریب از فصل گرم و کاهش ورودی آب از طریق رودخانه‌های حوضه آبخیز است. وی افزود: روند کاهش آب دریاچه ارومیه به طور محسوس از سال ۸۴ آغاز شده و در این مدت میزان آب دریاچه حدود ۶ متر کاهش یافته است و این روند همچنان ادامه دارد.

■ آیا دریاچه ارومیه خشک می‌شود؟

دکتر ناصر آق، مدیر بخش اکولوژی بیولوژی و مدیریت ذخایر پژوهشکده آرتمیا در گفتگو با «جام جم» گفت: در حال حاضر میزان شوری دریاچه به ۲۵۰ گرم در لیتر رسیده است که روند افزایشی آن همچنان ادامه دارد. نمک لابه‌های زیرین دریاچه را کاملاً پوشانده و مرتب به ضخامت آن اضافه می‌شود. علی‌رغم هشدارهایی که طی چند سال اخیر و طی خشکسالی ۱۰ ساله در کشور و بخصوص خشکسالی ۲ سال پیش که سپس از ۷۷ سال پیش سابقه بود، به مسوولان ذی‌ربط دادیم متأسفانه، هیچ اقدام کنترلی و جدی در این ارتباط صورت نگرفته است و علی‌رغم بارش‌های خوب امسال در استان آب دریاچه به میزان ۲۰ سانتی‌متر کاهش سطح یافته است. در چنین شرایطی خشک شدن کامل دریاچه که عمق آب در قسمت جنوبی آن اکنون به نیم متر رسیده است، طی ۳ تا ۳ سال آینده

دور از انتظار نیست. به گفته آق، یکی از اصلی‌ترین عواملی که می‌تواند منجر به بروز تداوم کاهش سطح آب دریاچه شده باشد اختصاص ۹۰ درصد منابع آبی منطقه صرفاً به کشاورزی است. نفی کریمی، مدیرعامل شرکت آب منطقه‌ای آذربایجان غربی نیز در این راستا در گفتگو با ایستنا اعلام کرد که روند فعلی مصرف آب، نشان از بروز بحران در آینده دارد. چرا که برابر با استانداردهای جهانی ۴۵ درصد از آب استان در بخش کشاورزی هدر می‌رود و به عبارت دیگر سال ۱۵/۵ میلیارد متر مکعب آب استان که معادل یا ۷۵ درصد شایر ارومیه است، در این بخش از دست می‌رود.

برخی کارشناسان معتقدند متأسفانه آب ارزشی اقتصادی برای دولت ندارد و پرداخت ۹۵ درصد بارانه در این بخش از سوی دولت، گواهی بر این مساله است. در صورتی که اگر آب ارزش اقتصادی پیدا کند هرگز شاهد مصرف بی‌رویه آب

نخواهیم بود. دکتر آق نیز تاکید کرد: مدیریت منابع آبی در دوران بحران کنونی مهم‌ترین نقش را در کنترل وضعیت دریاچه خواهد داشت. همچنان که راندمان بخش کشاورزی علی‌رغم تخصص ۹۰ درصد منابع آبی تنها ۳۰ درصد برآورد شده است. پس دولت باید هرچه سریع‌تر از یک سوبه مکانیزه کردن آبیاری کشاورزی اقدام کند تا با کاهش مصرف آب، بخشی از این منابع به دریاچه اختصاص یابد. از سوی دیگر باید جلوی تخلیه سفره‌های آب زیرزمینی بدنبال احداث چاه‌های غیرمجاز گرفته شود تا روان آب‌ها به دریاچه اضافه شوند. در چنین شرایطی به نظر می‌رسد بهترین راه سهمیه‌بندی در مصرف آب توسط بخش‌های مختلف در استان است.

■ راه‌حل عملی چیست؟

دکتر دربار راهکار عملی مقابله با این بحران گفت: بر اساس بررسی‌های صورت گرفته ۳ منبع برای انتقال آب

به دریاچه ارومیه پیشنهاد شده است که یکی رودخانه زاب کوچک‌نزدیک بیرانشهر، دیگری رودخانه‌سار و اخیراً دریاچه خزر است. اما مساله این است که این اقدامات هر چه سریع‌تر باید به انجام برسد. بی‌شک سرمایه‌گذاری روی این دریاچه از بعد کشاورزی، زیست محیطی و اقتصادی ارزش بی‌شماری دارد. امری که بیش از این نباید مورد بی‌توجهی قرار گیرد. وی با اشاره به دور از انتظار نبودن بروز یک فاجعه زیست محیطی اظهار کرد: ایجاد کویری از نمک با خشک شدن دریاچه که ۸ تا ۱۰ میلیارد متر مکعب نمک را بر سطح خود باقی می‌گذارد (این میزان برای تأمین تمام نمک مورد نیاز مردم دنیا کافی است) خطری جدی برای باغات و مزارع کشت انگور و سیب و سایر محصولات کشاورزی محسوب می‌شود. آب و هوای منطقه را نیز از معتدل به گرم‌سیری همراه با بادهای نمکی تبدیل خواهد کرد.